I 546.

MORIU

INFĂŢIŞAT DE

Prof. N. I. APOSTOLESCU

«Docteur ès lettres» dela Facultatea de Litere a Universităţii
din Paris

Pentru a candidà la catedra de „istoria literaturii
române şi estetică literară“
dela Facultatea de Litere a Universităţii din Iaşi

BUCUREŞTI
Tip. şi Stab. de Arte Grafice GEORGE IONESCU
30, Strada Academiei, 30
1912

I 546.

MEMORIU

INFĂȚIȘAT DE

Prof. N. I. APOSTOLESCU

«Docteur ès lettres» dela Facultatea de Litere a Universității
din Paris

Pentru a candidà la catedra de „istoria literaturii
române și estetică literară“
dela Facultatea de Litere a Universității din Iași

~~1/168~~

SERV. ARHIVELOR STATULUI DEPOZIT PITEȘTI * R.S.R. *

731/1969

~~Inventar nr 2947~~

BUCUREȘTI
Tip. și Stab. de Arte Grafice GEORGE IONESCU
30, Strada Academiei, 30
1912

Domnule Ministru,

Publicaţiunea din *Monitorul Oficial,* prin care se declară vacantă «catedra de istoria literaturii române şi estetică literară», pune în vedere candidaţilor să înfăţişeze un memoriu în care să'şi arate titlurile şi lucrările ştiinţifice.

Pentru a mă conformă acestei cereri, am onoare a vă înfăţişà memoriul acesta, în care enumăr titlurile mai de seamă obţinute până azi, precum şi lucrările mai de frunte şi anume de preferinţă pe cele publicate în volume. Este aceasta o enumărare relativ biografică şi mai ales bibliografică, pe pe care o fac fiindcă este cerută.

TITLURILE

a) **Bacalaureat,** obţinând — după cum arată Anuarul Universităţii din 1895 — cea mai mare medie în sesiunea în care m'am înfăţişat, după terminarea cursurilor la liceul Lazăr din Bucureşti. Diploma are numerele $\frac{4519}{5209}$.

b) **Licenţiat** în «ştiinţele *filologice*» cu toate bilele albe *(magna cum laude)*, în sesiunea din

Ianuarie 1899 a Facultăţii de Litere din Bucureşti Diploma are numărul 1848.

c) **„Docteur ès lettres“** (doctorat de stat) cu menţiunea cea mai înaltă *(mention très honorable)* dela Facultatea de litere a Universităţii din Paris. Diploma are No. 111.

Mi-am susţinut tezele în ziua de 23 Maiu (5 juin st. n.) 1909 în faţa unui juriu alcătuit din următorii domni profesori:

Émile Faguet, din Academia Franceză, preşedinte; Antoine Thomas, Émile Picot, L. Havet, din Institutul Franţei, Mario Roques şi Gazier, membri.

Fiind student la Facultatea de Litere din Bucureşti, Rectoratul publicând un concurs pentru obţinerea unei burse la «Fundaţia Universitară Carol I-iu», mi s'a acordat mie această distincţie, începând din anul întâiu de cursuri.

In Maiu 1905, publicându-se de către Ministerul Instrucţiunii un concurs pentru o bursă de studii (semantică, literatură comparată) la Paris, juriul a admis pe subsemnatul pentru anii 1905—1909, când şi a făcut studiile dela Hautes Études şi Sorbona, în urma cărora a obţinut doctoratul.

Subsemnatul e *profesor secundar* dela 9 Februarie 1899. A fost numit cu *titlul provizoriu* la 1 Septembrie 1902 (ordinul cu No, 8350 din 27 Iulie 1902) la liceul «I. C. Brătianu» din Piteşti, pentru *limba română* şi *filozofie*, întărit cu titlu definitiv prin înaltul decret regal cu No. 5009 din 29 Noemvrie 1905.

In anul şcolar 1908—1909 i s'au încredinţat, la Paris, anumite cursuri de româneşte la *Langues Orientales Vivantes.*

LUCRARILE

Voiu aminti mai întâiu pe cele apărute în volume şi apoi pe câteva din diferite reviste.

A.

1) **Studii.** — Literatură, Estetică, Filologie — cu o prefaţă de d. **B. P. Hasdeu,** şi cu scrisori dela d. **Gr. G. Tocilescu** şi dela **G. I. Ionnescu-Gion,** Bucureşti, Institutul de arte grafice «Eminescu», 1904, 140 pp. în 8⁰ mare.

Coprinsul: Poezie românească, Frunză verde!, Originalitate, Ritm şi măsură, Haralamb G. Lecca, Iulia Hasdeu, Limbagiul şi înfăţişările lui sociale.

Despre acest volum, profesorul V. D. Păun a scris următoarele în «*Secolul*» din 12 Octomvrie 1904, An. VI, No. 1584, în cronica literară intitulată »Din publicaţiunile mai nouă»:

«O culegere de lucrări frumoase şi dovedind serioasă erudiţiune la autorul lor.

«Domnul Apostolescu este, asemenea, profesor «secundar» (se vorbise cu puţin mai înainte de o lucrare a unui tovarăş de învăţământ) şi un literat subtil. Publicaţiile d-sale de până astăzi, ca *Studii*, ni se înfăţişează ca *Incercări*, însă având caracterul acelor *Essays* englezeşti, cari, în câteva pagini, aruncă peste o idee mai multă lumină decât zece volume de proză cleioasă, indigestă. Studiile domnului Apostolescu sunt în număr de şease: (Enumărarea lor). In fiecare din aceste *Essays*, autorul analizează obiectul său cu atenţiunea giuvaergiului cercetând o piatră scumpă, şi noi, la urmă, ne alegem cu o sumă de cunoştinţe, sau nouă de tot, sau altfel de cum le aveam noi închipuite. Putem să nu fim de aceiaşi părere cu «giuvaergiul» nostru literar în unele vederi ale sale, de pildă când judecă *Teatrul* domnului Haralamb Lecca, poet elegant, şi chiar *geniul* precoce al Iuliei Hasdeu — pe carele şi noi îl admirăm în destul cu românească mândrie — însă totdeauna rămânem cu ceva dragoste în inimă pentru «giuvaergiul» acela.

«In deosebi aş dorì să se intereseze cititorii mei de Studiile: *Originalitate!* şi *Limbagiul şi înfăţişările lui sociale.* Atunci vor înţelege cuvintele lui Hasdeu dintr'o *Scrisoare* către autor: «Din sutimi de elevi, în interval de vr'o trei decennie din cariera mea universitară, cel mai nou eşti d-ta, d-le Apostolescu, cel mai modest şi tot odată cel mai forte». «Te las pe d-ta unicul meu urmaş direct: nimenea nu m'a înţeles mai bine, mai complet şi mai controlat».

*

2) **L'Influence des Romantiques français sur la Poésie roumaine,** avec une préface de M. Émile

Faguet, de l'Académie Française, Paris, Librairie ancienne Honoré Champion, éditeur, 1909, 420 pp. în 8^0.

Lucrarea aceasta, pregătită de autorul ei în timp de mulţi ani, desăvârşită apoi la Paris, între 1905-1909, a fost înfăţişată la Sorbona drept una din tezele de doctorat.

Prin vechea lege a învăţământului secundar şi superior se prevedeà excluderea *disertaţiei* dintre lucrările ştiinţifice ale candidatului. Prin legea actuală, când e vorba de abilitarea unui *docent*, se spune (art. 74, a) că «dacă teza de doctorat se poate socotì printre lucrările ştiinţifice ale candidatului», o va hotărî comisiunea; iar atunci când este cestiunea de a se ocupà o catedră universitară de un *profesor*, se zice, prin art. 83, al. 4. a, că, între alte probe, se vor cere «lucrări ştiinţifice tipărite, afară de acelea cari au servit pentru obţinerea titlului de doctor».

Şi într'un caz şi într'altul, *teza* e lăsată pe un plan secundar şi e confundată cu *disertaţia* despre care vorbià legea cea veche.

Ca o dovadă că lucrarea pe care am onoare a o înfăţişà nu intră în cadrul celor prevăzute nici de legea cea veche nici de cea nouă, ci poate fi socotită drept o lucrare oarecare, e faptul că ea nu este *teza*, ci *una din teze.* Cu alte cuvinte legea nu pune pe un plan secundar *tezele* dela *doctoratul de stat*, ci numai *teza* dela doctoratul de Universitate sau *disertaţia* dela anumite universităţi mai puţin cunoscute decât Sorbona.

De altfel, chiar mai 'nainte, şi chiar sub imperiul vechii legi, atunci când s'a observat că este vorba de o lucrare care trece peste înfăţişarea unei simple disertaţii sau teze, s'a luat în deplină considerare scrierea înfăţişată. Astfel s'a întâmplat, de pildă, când d. profesor Sabba Ştefănescu a candidat pentru obţinerea unei catedre universitare.

In privinţa acestei lucrări voiu aminti numai câte-va din cele spuse asupră-i:

D. Émile Faguet a publicat în *Journal des Débats* din 15 & 16 Juillet 1909 (121ᵉ année, No. 195) un articol întitulat *Les Romantiques français et la Roumanie*, pe care cu învoirea autorului l-am pus ca prefaţă în fruntea volumului meu pe care am onoare a vi-l înfăţişà. Domnia-sa zice, între altele, vorbind despre poeţii studiaţi:

«C'est ainsi que les poètes roumains de 1820 à 1900 ont été, ou de très grands poètes, ou de grands poètes, ou des poètes très distingués. M. Apostolescu nous les fait connaître de très près, nous les rend sympathiques et rend ainsi un service signalé à l'histoire de la littérature européenne».

D. Léon Séché, directorul revistelor *les Annales Romantiques*, şi la *Revue de la Renaissance*, zice, în prima din aceste publicaţii, începând darea sa de seamă:

«Voici un livre remarquable et que les étrangers feront bien de prendre pour modèle. Il n'y a pas en effet, qu'en Roumanie que le Romantisme français ait exercé une grande influence. Mais je reconnais que nulle part cette influence fut plus accusée et plus sensible qu'en Roumanie. Cela tient à une foule de choses, que M. Apostolescu nous fait toucher du doigt.» *(Annales Romantiques*, 6ᵉ année, tome VI, 1909, p. 586).

D. Hippolyte Buffenoir, isprăveşte notiţa din *Revue Critique d'Histoire et de Littérature* (XLIIᵉ année, No. 40, 7 Octobre 1909, pp. 235—236) arătând, între altele, câte-va din încheiările studiului:

«Dans sa conclusion, il [l'auteur] résume son œuvre en disant que l'amour de la liberté dans l'art et dans la vie sociale règne en maître dans les œuvres des écrivains roumains qui se sont inspirés des Romantiques français; d'après lui, la grande variété des mesures et des rythmes qu'on observe dans leurs vers est encore un résultat de cette influence française; enfin leur phrase ciselée artistement et une certaine recherche de virtuosité sont dues à Victor Hugo, à Théophile Gauthier, et en général, aux grands Romantiques.

«M. Apostolescu, par ce livre, rend service à l'histoire de notre littérature».

D. Jules Feller, profesor la Ateneul regal din Verviers, zice, între altele, în revista condusă de de învăţaţii Ch. Michel şi P. Thomas, vorbind despre lucrarea *L'Influence des Romantiques français sur la Poésie Roumaine* şi despre autorul ei:

«Il semble bien que la critique la plus exi-

geante ne peut qu'admirer la vaste étendue de son érudition. Tout le domaine des lettres françaises est familier à cet étranger, depuis Ronsard jusqu'aux *Névroses* de Rollinat, en passant par Baour-Lormian, Emmanuel des Essarts, Alphonse Esquiros et Anaïs Ségalas. Pendant quatre cents pages il fait défiler devant nos yeux les poètes de la Roumanie, en recherchant dans les prosateurs et poètes français de l'époque romantique, dans les précurseurs et les continuateurs de ceux-ci les sources de la Renaissance littéraire de son pays. Ce livre est un de ceux qui feront plaisir à la France et aux amis de la France. Au moment où l'on conteste le plus âprement la puissance du génie français, il permet de mesurer tout ce que la France donne aux autres pays, et quel rayonnement elle projette au dehors ; et l'on comprend pourquoi la Roumanie, cette France de l'Est, envoie ses enfants à l'Université de Paris et à l'École des Hautes Études comme à la fontaine de Vie. A ce point de vue on pourrait dire que ce n'est pas seulement de l'influence des romantiques qu'il traite, mais de l'influence française en général sur les écrivains de sa patrie ou plutôt de l'éducation de la Roumanie par les idées françaises. A tout moment,—et je suis loin de m'en plaindre,—le courant de la démonstration déborde en dehors du romantisme et de la poésie. On le voit dès le premier chapitre. Si l'auteur accumule les définitions données du romantisme par les critiques et les poètes eux-mêmes, c'est moins avec le désir d'aboutir à une délimitation rigoureuse que pour tirer de leur contradictions le droit de ne pas s'y emprisonner. On le voit mieux encore quand il étudie les Hasdeu, surtout l'historien B. P. Hasdeu, élève de Vico et de Michelet, et sa fille Julie Hasdeu, en qui il note l'influence de Sully-Prudhomme, de Coppée, de Hérédia, et des aèdes du moyen âge.

«L'auteur parcourt d'abord rapidement une période d'influence préromantique. C'est à la fin du XVIII-e siècle. Les premiers poètes de la littérature roumaine naissante imitent le *Numa Pompilius* de Florian, l'*Oreste* de Voltaire, et pêle-mêle, l'allemand Gessner, M-me Cottin et Ducray-Duminil. Des secrétaires français de princes roumains et quelques émigrés français, précepteurs dans de riches familles, contrebalancent l'hégémonie littéraire grecque de l'époque phanariote et détournent tous les esprits de la culture du grec vers la culture du français. Ces étrangers lurent à leurs hôtes et leur firent aimer les œuvres qu'ils aimaient ; ils créèrent des anthologies roumano-françaises, ils traduisirent du français en roumain et du roumain en français ; ils écrivirent des œuvres originales, ils fondèrent des revues ; ils préparèrent ainsi admirablement la magnifique efflorescence du XIX-e siècle.

«Cette influence est diffuse plutôt qu'évolutive et organisée. Un peuple jeune d'esprit se met à l'école de la littérature qui fournit les idées les plus généreuses et les plus variées à son amour de toute liberté, qui livre à son exubérance, à sa passion de la couleur et du mouvement les sentiments les plus beaux et les plus chevaleresques. Chaque poète emprunta de toutes mains, au hasard de l'inspiration et des lectures. On adopta les œuvres françaises à mesure qu'elles arrivaient, sans distinction d'écoles. Il n'y eut donc point de révolution littéraire en Roumanie comme en France. Le XIX-e siècle roumain fut romantique sans combat, surtout de 1820 à 1880. Depuis cette dernière date Eminescu a mêlé au courent français le pessimisme allemand de Schopenhauer.

«M. Apostolescu n'instruit pas de procès en imitation avec la rigueur ni l'esprit d'un juge. Il prouve d'ordinaire par rapprochement de textes. Il lui suffit d'ailleurs de montrer ses auteurs baignés de romantisme. Dans ce sens, telle pièce de Julie Hasdeu, *Lisette*, par exemple, peut être inspirée de l'élégant badinage de Marot, ou des petits vers du XVIII-e siècle, ou des *Amoureuses* de Daudet *(les Prunes)* ou de quelque chanson de Béranger (p. 367—368): il ne prétend point prouver toujours en faveur d'une source d'inspiration à l'exclusion de toute autre, ce qui eût rendu neuf fois sur dix le problème insoluble. Et, au lieu de faire la chasse aux traductions et imitations, il préfère nous présenter chaque auteur nouveau, nous introduire dans sa vie, dans ses idées, sa condition sociale, ses études, ses voyages, ses relations avec la France et les lettres françaises. A l'occasion il ne craint pas de conter une anecdote typique, par exemple lorsqu'il nous montre Alecsandri, ambassadeur à Paris, sorti pour aller au Ministère des Affaires étrangères rédiger une dépêche urgente, se laisser emporter par la musique d'un régiment français en promenade et le suivre jusqu'à l'Arc de triomphe; ou encore quand il nous raconte comment, un soir, au clair de lune, à Sinaïa, devant la reine de Roumanie (Carmen Sylva), Alecsandri, assis à l'orientale, avec un tamis et des grains de maïs, se mit à dire la bonne aventure à un groupe de jeunes filles, pour réaliser un tableau que la reine voulait peindre.

«Ainsi l'auteur nous fait mieux aimer ses poètes que s'il songeait sans cesse à les juger. Plus mûr il les eût toisés de plus haut, il eût mesuré leur talent, comparé ce qu'ils ont fait avec ce qui restait à faire; il leur eût gardé rancune peut-être de ne pas avoir sans relâche lutté dans des attitudes farouches pour toutes les indépendances. Au lieu de cela, il se laisse guider par le talent de chacun, il les montre sous leur meilleur jour. A-t-il affaire à un patriote? il exalte son patriotisme et son amour des temps héroïques; à un historien? Il recherche les influences qui ont déterminés ses idées et quelle influence il a exercé à son tour. Et quand il n'a qu'une volière d'oiseaux chanteurs, il nous en détaille les chants, les thèmes

poétiques, avec des comparaisons qui semblent nous dire : reconnaissez vous ce motif, cette vocalise, cette nuance précieuse ? c'est de telle œuvre de vos poètes aimés. Nous sommes ainsi plus près d'eux, nous les voyons mieux vivre, et nous ne sommes pas appelés à prendre tout au tragique dans les essais d'une peuple charmant. Et puis il a groupé ses auteurs très habilement, tout en conservant un ordre assez chronologique, réservant pour la fin les pessimistes et les subjectifs, élèves de Vigny, de Musset et de Léopardi, terminant cette revue par la trinité des Hasdeu, dont la dernière, poétesse admirable, morte a dixneuf ans, clot si pathétiquemeut le livre.

«Cette étude hérissée de mille difficultés est presque toute de première main. Les rapprochements de textes, d'idées, de directions, de sentiments, presque toutes les recherches, constatations et comparaisons entre les deux littératures sont faites ici pour la première fois, et l'auteur a raison de revendiquer cette originalité de son œuvre, qui n'était certes pas à la portée du premier venu. Souhaitons à la critique française quelque travaux de littérature comparée aussi fouillés que celui-ci.»

[*Revue de l'Instruction Publique en Belgique*, tome LII, 6-e livraison, Bruxelles, 1909, pp. 406—409.]

In la *Revue du Mois* din 10 Décembre 1910, subsemnând **P. V. T.** se zice, începând darea de seamă :

«Ce livre, qui fut une thèse, est un livre très nouveau, très intéressant, rempli de faits, de rapprochements positifs et le plus souvent décisifs, conçu et exécuté suivant une très bonne méthode d'histoire littéraire. L'abondance des notes, des références et des citations donne une valeur probante à la plupart des conclusions de l'auteur».

In *Studi de Filologia Moderna* (Catania, Anno 2, 1909, Fasc. 2—4) se zice :

«E incredibile quanto la letteratura francese del XIX secolo si sia semprè fatto strada nel pobblico colto dei ;pricipati danubiani. Non v'è scrittore quasi di quei paesi, che non abbia appreso alcun che dalla Francia, o non se abbia in qualche modo risentito l'invincibile fascino. Ciò prova piú che a sufficienza **N. T. Apostolescu** in grosso volume su *l'Influence française sur la poésie Roumaine* (Paris, Champion, 1909, în 8, pp. 420) dedicato piú specialmente, come indica il titolo, all'esame della letteratura rumena in relazione con la francese. È un libro di erudizione solida e di saldi conclusioni» [p. 379].

D. G. Weigand isprăveşte notiţa sa din *Literaturzeitung Literarisches Zentralblatt für Deutschland*, zicând despre acest studiu de literatură comparată :

«Die Charakteristiken sowohl der Rumänen, wie der Franzosen sind scharf und klar und beweisen, dass der Verfasser lange und eingehende Studien auf beiden Gebieten gemacht hat, so dass die

Arbeit nicht nur das ihr gesteckte Ziel erreicht, sondern überhaupt einen sehr wertvollen Beitrag zur rumänischen Literaturgeschichte liefert, für den der Verfasser Lob und Anerkennung in reichem Masse verdient». [Nr. 35, 1910].

D. M. Friedwagner, a trimis din «Czernowitz» o dare de seamă revistei din Berlin *Deutsche Literaturzeitung*. Extragem din numărul de la 14 Mai 1910, câte-va părţi mai caracteristice.

După ce vorbeşte despre influenţa franceză în genere, d-sa zice :

«Diese verschiedenartigen Beziehungen zwischen den beiden Ländern zu verfolgen und darzustellen scheint eine der lohnendsten Aufgaben der rumänischen Geschichtschreibung. Apostolescu bearbeitet nun in vorliegendem Buche den literarischen Teil, aber mit der Beschränkung auf den Einfluss der französischen Romantiker auf die rumänische Dichtung. Da jedoch nicht viele — darunter allerdings Eminescu, der heute als Rumäniens grösster Dichter gilt und wohl nur indirekt französischen Einfluss erfuhr — ausserhalb desselben geblieben sind, wurde dieses Buch zur Darstellung eines sehr bedeutenden Teils der rumänischen Literatur der 19 Jahrh. s überhaupt. Damit ist das grosse Interesse, weches diese Arbeit für sich beanspruchen kann, schon genügend gekennzeichnet.

«Der Verf. hat seine Untersuchungen in der Heimat begonnen und in Paris fortgesetzt und beendet. Die räumliche Unmöglichkeit, das zu

vergleichende Material gleichzeitig zu benützen, musste die Arbeit naturgemäss aussordentlich erschweren, aber es hat keine Mühe gescheut, alle Heimmnisse und alle Unmasse Stoff zu bewältigen».

Intrând în expunerea miezului lucrării, d. Friedwagner o rezumă în chipul următor, însoţind lucrul de aprecieri susţinătoare pentru autor :

«Man griff wissbegierig nach Vorbildern aus alter und neuer Zeit, gleich wie ein junger lernfreudiger Mensch eben unterschiedslos liest, was ihm erreichbar ist. Rührend ist dieses heisse Streben des jungen Landes nach Bildung und Vorbildern. Erst nach und nach gewinnen die französischen Romantiker der Vortritt, unter ihnen aber nicht in erster Linie V. Hugo trotz seiner «Orientales» (eher noch seine reichen Rhythmen und vielgegliederten Strophen), sondern Lamartine, dessen schwermütige Stimmungen den Optimismus nicht ausschliessen und dem ersten Gemüte der Rumänen am nächsten verwandt erscheinen. Lamartine, obgleich nicht immer ausdrücklich genannt, wirkt in Zahlreichen Übersetzungen auf einen weiten Leserkreis, wie auch unmittelbar anregend auf die rumänische Dichtung, selbst zu einer Zeit noch, da er in der Heimat schon arm und vergessen war. Kaum einer den im buche angeführten rumänischen Dichter entzieht sich seinem Einflusse. Neben dem Verfasser der «Méditations poétiques» (die fast ausschliesslich in Frage kommen) wirkt besonders A. de Musset, Th. Gautier, Gerard de Nerval (Bolintineanu), Mérimée (Negruzzi), auf die Historiker und historischen Dichter (Bălcescu, Hasdeŭ) Michelet, weniger Chateaubriand, fast gar nicht der vornehme und weltabgewandte A. de Vigny, obgleich schon Stamati und Negruzzi ihn übersetzen oder benützen. Aber auch A. Chénier und Delille, Lamennais finden noch Nachahmer. Alecsandri, anscheinend Rumäniens populärster Dichter und auch in Frankreich von allen seinen poetischen Landsleuten am meisten (durch Übersetzungen) bekannt, 1835-39 Student in Paris, 1885-90 rumänischer Gesandter, veröffentlichte hier seine ersten Dichtungen und schrieb so leicht französisch, wie wenige ihre Muttersprache zu schreiben wissen. Rousseau, Bern. de St.-Pierre, Chateaubriand halfen sein lebhaftes Naturgefühl zur Begeisterung entflammen, und bei den Romantikern fand er dieselbe Vorliebe für die Vergangenheit, wie er sie als patriotisch gesinnter Rumäne für die Geschichte des eigenen Landes empfand. Er liebte die Farbenpracht der Sprache eines V. Hugo, verschämte auch den alten Ronsard und Abbé Delille nicht, unterschied sich aber durch die Freude am Dasein und energische Lebensbejahung von den romantischen Weltschmerzlern. Am meisten hat er wohl als Dramatiker romantischen Einfluss erfahren (Despot-Vodă). Trotz tiefgreifender französischer Kultur achtet, liebt und pflegt er heimisches Volkstum und sammelt Volkslieder, Balladen und Legenden. Er bleibt dabei immer Grand Seigneur. Julie Hasdeu dichtet fast ausschliesslich französisch, aber in hinreissenden Tönen.

Überschaut man die Gesamtwirkung des Einflusses französischer Romantiker auf die rumänische Dichtung, so zeigt sich, wie schon der Verf. (S. 402) hervorgehoben, dass dieser Einfluss nicht auf die Richtung der jungen rumänischen Literatur im allgemeinen wirkte, sondern mehr individuell blieb, von Person auf Person ging und sich nur in Einzelheiten, man könnte sagen, in der Nachahmung gewisser Werke äusserte. Er beginnt wesentlich erst zu einer Zeit, da sich die französischen Freiheitsgedanken in den rumänischen Hoffnungen politisch zu erfüllen begannen, ist und bleibt also stets patriotisch; die Liebe zur Vergangenheit wird eine Stärkung für die Zukunft. Die französische Romantik war oft unfruchtbare Klage oder weltflüchtige Schwärmerei und ihre Dichter spielten gern mit der Idee vom Leben als unglücklichem Verhängnis; die Rumänen aber setzten mutig und entschlossen alles ein, um das leider sehr reelle Unglück ihres Lebens zu einer glücklichen Gegenwart oder doch besseren Zukunft umzugestalten. Die Romantik der Franzosen, von diesen heute oft, aber mit Unrecht geschmäht und verspottet, mag als Erzeugnis der Schwäche und Entkräftung sonst zu fremdem Vorbilde wenig geeignet sein: für die Rumänen ist sie, vielleicht infolge der räumlichen und zeitlichen Entfernung,

eine Quelle nationaler Kraft, ja der literarische Ausdruck eines heroischen Zeitalters geworden».

(XXXI Jahrgang, Nr. 20, 1254—1258).

In *Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie*, d. Al. T. Dumitrescu spune despre aceeaşi lucrare;

«Ea aduce în primul rând o contribuţie la istoria literaturii europene, care pentru noi este cu atât mai preţioasă cu cât arătându-se legăturile de inspiraţie ale poeţilor noştri cu Romanticii francezi, li se recunoaşte lor de către un Émile Faguet nota dominantă a motivului: Bălcescu, Alecsandri, Alexandrescu, Bolintineanu şi ceilalţi romantici români s'au inspirat din Chateaubriand, Lamartine, Victor Hugo sau Musset, fiindcă ei erau în acelaş timp mari patrioţi (profondément patriotes). Această notă sufletească a poeţilor noştri recunoscută de Faguet, în urma strălucitului studiu al d-lui Apostolescu, rămâne, credem, cel mai potrivit elogiu ce se poate da generaţiei trecute de poeţi cari au contribuit în cea mai mare măsură la renaşterea României, atât în scris cât şi prin fapte.

«Lucrarea aduce apoi o preţioasă lumină nouă în istoria literaturii române, arătându-se isvoarele de inspiraţie şi lămurindu-se multe chestiuni controversate sau până acum nici chiar atinse. In această privinţă atragem atenţiunea mai ales asupra următoarelor puncte: cestiunea revistelor franceze în România în epoca începerei Romantismului

(pag. 39—50) mai ales vestitele *Annales Romantiques* şi *la Muse française*, care slujesc ca isvor important scriitorilor noştri, de mult influenţaţi de cultura franceză, după cum arată întreg capitolul II.

«In studiul asupra lui Heliade (cap. III) se lămuresc apropierile dintre acesta şi Lamartine, nu numai în ce priveşte traducerea unor *Meditaţii*, ci mai ales în influenţa suferită de poetul român dela mulţi poeţi romantici lamartinieni, azi cu totul necunoscuţi în România. Antitezele şi măreţia de imagini a lui V Hugo înalţă adesea pe Heliade, ca de pildă în oda la Schiller, iar influenţa unei poeme de Chateaubriand sau a uneia de Esquiros e un lucru absolut nou în cercetările privitoare la istoria literaturii noastre. Tot aşà e în privinţa influenţei pe care o primeşte Gr. Alexandrescu dela Volney, Sainte-Beuve (Joseph Delorme), A. Chénier şi dela Chateaubriand.

«Capitolul privitor la C. Stamati (IV) descoperă că acest scriitor distins n'a fost un scriitor prea original, după cum singur o spusese, dar tot după cum nimeni nu-l crezuse. Se arată, lucru absolut necunoscut istoricilor literaturii noastre, că o vestită satiră a lui Stamati e o parodie după A. de Vigny şi că o serie întreagă de poezii sunt traduceri după Lamartine şi V. Hugo. La C. Negruzzi se stabileşte în ce consistă influenţa lui Mérimée, se arată influenţa lui D. Cantemir, cum şi rostul ritmic al traducerilor după Victor Hugo. Nu e rău a se şti că în această lucrare s'a găsit cine e

731/1969.

autorul piesei *Viaţa unui jucător de cărţi,* tradusă de Negruzzi fără a spune după cine.

«In capitolul privitor la *Cântarea României* se stabileşte cu multe şi amănunţite probe că autorul ei nu poate fi decât Bălcescu. Se adaogă la aceasta faptul că textul francez n'aveà decât o foarte neînsemnată valoare, fiind compus din bucăţi de aproape imitate după Chateaubriand, Lamennais, Michelet, Biblie (Psalmi, Tânguirile lui Ieremia, etc.) şi că neasemuita ei frumuseţe e în textul român pe deantregul al lui Bălcescu, întemeietorul prozei literare române moderne.

«Bolintineanu e studiat ca poet român şi francez în acelaşi timp. I se arată marea lui valoare de făuritor de ritmuri (primul care, după Nicolae Văcărescu, întrebuinţează ritmul amfibrachic, etc.) Se dovedeşte că acest poet român a fost un admirator al lui Théophile Gautier, Gérard de Nerval şi, ceva mai mult, al marelui muzicant Berlioz, din care se inspiră în compunerea totală a poemei «*Mihnea şi baba*», pe care Philarète Chasles o gustă atât de mult în cât o traduse în latineşte, spre a dovedì prin ea latinitatea geniului şi limbii noastre, crezând că este o compunere poporană.

«Printre cei care unesc dragostea trecutului cu o melancolie aproape pesimistă, Nicoleanu e un admirator şi imitator al lui Chénier, Victor Hugo, Arvers, A. de Vigny, aşà cum nimeni nu-şi închipuià până acum. Depărăţeanu ocupă în generaţia asta un loc aparte. El e introducătorul în literatura noastră a curentului neo-romantic început de Gautier şi caracterizat mai ales de Baudelaire. *Viaţa la ţară* este inspirată de o poemă *(la Demoiselle)* a lui Gautier. Autorul studiului a tradus această poezie românească, ca şi unele de Nicoleanu, Scurtescu, Gr. Alexandrescu, Heliade, Cârlova, în versuri ritmate franceze, spre a da o probă de firea ritmului şi geniului său în întrebuinţarea sa românească. Scurtescu e unul din introducătorii poeziei dramatice romantice. iar M. Zamphirescu e un admirator al lui Musset, Byron, J. B. Rousseau, Reboul, etc.

«Alecsandri e studiat ca romantic: admirator al naturii, al ţărilor şi al regiunilor exotice, al splendorii militare. Influenţa abatelui Delille, a lui Ronsard şi V. Hugo alcătue o notă caracteristică. S'a căutat ca Alecsandri să fie studiat ca un portret întreg.

«Hasdeu e studiat doar ca romantic: admirator al lui Michelet şi indirect al lui Vico, al lui V. Hugo. Un sarcastic unit cu o inimă gingaşe de mare poet. Iulia Hasdeu alcătue un studiu mai întins unde se lămuresc influenţele romantice alături de cele medievale. Se vede că ea a socotit romantismul aşà cum se înfăţişà el: cu toate simpatiile şi urile lui. Admirator al truverilor şi trubadurilor, al lui Dante şi Petrarca, al lui Corneille, dar puţin înclinat către Racine. Influenţa lui Sully-Prudhomme e, alături de a lui Coppée, Hérédia şi A. Daudet, o notă nouă. Marea ei însemnătate de poetă e pusă în lumină în tonul în care Sully-Prudhomme îl arătase într'o critică celebră.

«In sfârşit lucrarea de faţă mai are însemnătate prin aceea că a provocat un curent printre savanţii şi cercetătorii streini cari au început a se interesà de literatura noastră, călăuziţi de scrierea d-lui Apostolescu pe care «Les Annales Romantiques» o prezintă tuturora ca model: «un livre remarquable et que les étrangers feront bien de prendre pour modèle».

(*Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie*, vol. XI, 1910, pp. 240 — 245).

D. Dumitrescu reproduce apoi darea de seamă a d-lui Jules Feller, citată de noi mai sus. Intr'o notă, d-sa menţionează câteva din recensiunile arătate şi de noi, în acest memoriu, precum şi pe cele pulicate în:

Figaro din 23 juillet 1909, de criticul literar al ziarului parisian, d. Ph. Em. Glaser, şi de

The New York Herald, ediţia parisiană, din October 24, 1909, sub semnătura Montgenault.

Putem adăogà că notiţa d-lui Glaser e reprodusă şi în volumul său întitulat *Le Mouvement Littéraire, 1909*, apărut în 1910, la Paul Ollendorf, şi anume la pagina 260.

In sfârşit, d. M. Montandon, într'una din cronicele sale din *Mercure de France,* cronici pe cari le publică trimestrial sub titlul de «Lettres roumaines», spune, între altele, despre *L'Influence des Romantiques français sur la Poésie roumaine*, sau mai bine zis despre autorul lucrării:

«Ses listes bibliographiques sont d'une documentation achevée; le nombre de noms qu'il cite est prodigieux, et il explique encore pourquoi il ne fait que mentionner les auteurs qu'ils n'a pas de raisons d'étudier. (Les confères de Bucarest seraient si prompts à lui chercher noise!)»

(16—I, 1911, p. 433).

3) **L'Ancienne Versification roumaine** (XVIIe & XVIIIe siècles). Paris, Librairie ancienne Honoré Champion, éditeur, 1909. 91 pp. în 8⁰.

Un învăţat ca d. A. Jeanroy zice despre această lucrare:

«L'auteur de ce très intéressant petit volume a eu l'heureuse idée de faire préceder son exposé historique, très nourri et très clair, de quelques pages sur la versfication actuelle des Roumains, fondée essentiellement, comme leur versification populaire, sur un rythme accentuel (et non quantitatif) et, subsidiairement, sur le nombre des syllabes. Les théoriciens qui se sont succédé de la fin du XVIIe siècle au dèbut du XIXe, dominés par des préjugés classiques qui leur faisaient méconnaître la nature de leur propre langue, s'obstinaient au contraire à la calquer sur la versification quantitative des anciens. C'est donc l'histoire d'une série d'avortements nécessaires que M. A. nous retrace. Une théorie de la versification roumaine moderne, fondée sur des principes exacts et sûrs, n'a pas encore paru, et pourrait bien selon l'auteur, se faire attendre longtemps encore.

Mais le sommaire exposé que lui — même nous donne en guise d'introduction comble en quelque mesure cette lacune.

[Revue Critique d'Histoire et de Littérature, XLIVe année, No. 6, 10 février 1910, pp. 119--120]

D. Alphonse Bayot, scrie în acelaş an, următoarele:

«Parmi les littératures modernes, celle de langue roumaine est une des plus jeunes. Elle est aussi l'une de celles dont les débuts furent les plus modestes. Ses premiers essais de versification nous sont connus par quelques pièces sans grande valeur et par une série de notations théoriques. Elle nous offre, tout d'abord, une imitation du vers polonais, fondé sur le nombre des syllabes. Puis vient une seconde génération d'écrivains, d'une culture plus classique, qui s'efforcent de calquer le vers roumain sur la métrique latine et grecque. Ces tentatives, étrangères aux formes de la poésie populaire, dont on ne sait du reste rien pour ce qui regarde le passé, et contraire en un certain sens au génie même de la langue, devaient rester stériles. Ce sont des phénomènes transitoires, et de peu d'importance, conséquemment, du point de vue de l'histoire littéraire générale. Mais ce sujet peu ample en soi, M. Apostolescu le traite avec un soin accompli et avec la sûreté que procure une forte méthode scientifique, unie a un sens critique affiné».

[Le Musée Belge, p. 412].

D. Mario Roques, adânc cunoscător al limbii române, autor—între altele—al unui studiu fundamental asupra *Paliei*—profesor la *École des Langues Orientales Vivantes,* la *Hautes-Études* şi în *Sorbona,* scrie următoarele rânduri în marea revistă «*Romania*» pe care azi o conduce doumnia-sa:

«La versification roumaine moderne, essentiellement fondée sur le rythme tonique binaire, est d'origine encore fort obscure; elle ne s'établit définitivement, ou moins dans les œuvres écrites que dans la seconde moitié du XVIIIe siècle, mais elle avait été précédée d'essais fondés sur des systèmes très différents. C'est de ces essais que M. Apostolescu, à qui nous devons de bonnes études de littérature comparée franco-roumaine, a tenté d'écrire pour la première fois l'histoire. Il étudie ainsi en particulier les imitations de la versification polonaise (vers rimés et rythme arithmétique) par Miron Costin et le métropolite Dosithée, en notant pour celui-ci, avec grande vraisemblance, une curieuse influence de la poésie populaire rythmée; le pastiche que tenta plus récemment Hasdeu de cette versification archaique; les essais de vers mesurés ou de prose rythmée quantitative de Michel Haliciu et de Démètre Cantemir; enfin les traités de versification de la fin du XVIIIe siècle et de la première moitié du XIXe qui s'obtinent à chercher en roumain des éléments prosodiques absents, tout en prenant au besoin comme exemples des vers purement ryth-

miques selon la formule moderne. Il y a dans la méritoire dissertation de M. Apostolescu beaucoup de recherches nouvelles et précises, et il faut souhaiter que que l'auteur continue ses investigations dans la littérature de la Roumaine avant le XIXe siècle en même temps que ses études plus modernes. Je ne veux pas abandonner ce livre sans y signaler un premier chapitre qui est un très bon exposé sommaire, méthodique et pénétrant, des principes de la versification roumaine moderne.»

[Romania, Avril-Juillet 1910].

4) **Cetăţuile lui Negru-Vodă şi a lui Ţepeş.** Valurile romane: brazde şi troiane. Sisteme de apărare în trecut. Extras din *Revista Armatei* pe Noemvrie 1910. Bucureşti, Institutul de Arte grafice «Eminescu», 1910, 27 pp. în 8^{0}.—Despre această cercetare istorică, d. St. Nicolaescu, slavistul îndestul de cunoscut prin lucrările sale istorice, zice:

«D-l Dr. N. I. Apostolescu, pe lângă ocupaţiunea d-sale de predilecţie: istoria limbii şi literaturii române, despre cari a publicat mai multe lucrări de netăgăduită valoare, se îndeletniceşte mult şi cu istoria, şi în această direcţiune îi datorăm iarăş lucrări preţioase. De pildă, studiul de faţă face şi el parte din aceste lucrări din urmă. Intr'un stil curgător şi pe baza unui bogat material documentar, d-sa se nevoeşte a ne explica: de când datează cetăţuile pomenite, de cine anume au fost făcute şi la ce serveau ele? Ce erau valurile romane: brazdele şi troianele? Şi înzestrat cu mult discernământ critic, metodă ştiinţifică şi competinţă în materie, isbuteşte a ne da destule amănunte nouă şi lămuriri preţioase în această direcţiune. Studiul d-sale dar îl recomandăm cu multă căldură tuturor celor cari se ocupă cu trecutul neamului românesc».

[*Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie*, Vol. XI, 1910, pp. 481—482.]

5) **După ce Ulyse revăzù Itaca...** Traducere—cu învoirea editorilor francezi—însoţită de biografia autorului, **Emile Gebhart**, din Academia franceză. Bucureşti, editura «Biuroului universal» Ath. I. Niţeanu, 1912, 161 pp. în 16 mare.

O mare parte din această traducere, precum şi studiul biografic privitor la Gebhart au apărut mai întâiu în *Literatură şi Artă Română*, An. XIV, numerile 4, 5, 6, 7, 8, 9, Aprilie—Decemvrie 1910, pp. 97—112, 181—185.

Iată ce spune, începând o dare de seamă, cunoscutul critic literar d. prof. N. Em. Teohari.

«**După ce Ulyse revăzù Itaca...**» Sub acest titlu, d. *N. I. Apostolescu* ne dă o foarte bună traducere a unui episod din valoroasa operă a lui *Émile Gebhart: D'Ulysse à Panurge.* Lucrarea d-lui Apostolescu merită să fie citită din mai multe puncte de vedere. Mai întâiu, ne face cunoscut un spirit distins ca Gebhart, adânc cunoscător şi admirator al clasicismului, al încântării poetice eline, spirit distins şi curagios, care se încumetă să dea o urmare Odysseei lui Homer. Al doilea, traducerea e astfel făcută, că e o plăcere să vezi însuşirile şi mijloacele de care dispune limba română, pentru a reda simplitatea, gingăşia şi viziunea picturală a unui clasic».

[*Noua Revistă Română*, vol. XII, No. 6, 30 Mai 1812, p. 90.]

B.

Studii, cercetări şi articole apărute în diferite reviste şi neculese încă în volume.

I) In **Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie**:

1) *Schitul Trivalea*, în anul IV, vol. VIII. Aprilie—Maiu 1902 pp. 110—116.

Descifrând şi completând piatra pe care era săpată pisania schitului piteştean, autorul arată trecutul acestei mici mânăstiri, se ocupă apoi de viaţa întemeietorului ei, Mitropolitul Varlaam al Ţării-Româneşti.

2) *Studiul limbii române la Paris*, în vol. X, Aprilie-Iunie 1909, pp. 360 sqq.

Se face cunoscut însemnătatea cursurilor de limba română la *École des Langues Orientales Vivantes* din Paris.

3) *O carte a lui Bălcescu*, în vol. XI, partea II, 1910, pp. 340—346.

Descrierea unui volum de maxime franceze, cu traducere germană în faţă, dela 1793, posedat de N. Bălcescu şi adnotat de el.

4) *Din viaţa lui Tocilescu*, tot în vol XI, partea II, 1910, pp. 356—361.

Punerea în lumină, mulţumită unor scrisori, a vieţii din ultimii ani ai archeologului şi istoricului Gr. G. Tocilescu.

5) *Bălcescu şi «Cântarea României»*, în vol. XII, partea I, 1911, pp. 89—98, studiu citit la «Societatea Istorică Română» în seara de 30 Martie 1911, întru completarea şi punerea în deplină lumină a cestiunii privitoare la proprietatea literară a lui Bălcescu asupra vestitei poeme.

6) *De pe Valea Argeşului* (însemnări): I. *Negreni*; II. *Despre Cetatea lui Negru-Vodă*; III. *Pe mormântul lui Radu-Negru la Curtea-de-Argeş* (cu o reproducere).

Tot în vol. XII, partea I, 1911, pp. 210—216.

7) Cercetarea publicării d-lui **Georges Gazier**: *La France jugée à l'étranger* (1855—1885): Lettres inédites du poète roumain Basile Alecsandri à Edouard Grenier, publiées avec une introduction et des notes, Paris, Champion, 1911.

In vol. XII, partea II, 1911, pp. 493—497.

II) In **Literatură şi Artă Română.**

1) Critici şi cronici literare lunare dela 1904—1910.

2) Studii:

a) *Manifestările artistice*, anul VIII, No. 7, Aprilie 1904, pp. 226—235.

b) *Gion*, Anul VIII, No. 6, 7, 8, 1904, Iunie-August, pp 347—360.

c) Cercetare critică cu privire la romanul *Marin Gelea* al d-lui N. Petraşcu, în anul IX, No. 11, 1905, Noembrie, pp. 653—673 şi No. 12, Decembrie 1905, pp. 718—824.

A apărut şi în broşură separată în 1905, Tipografia A. Baer, Bucureşti.

d) *Hasdeu*, în anul X, No. 2, Fobruarie 1906, pp. 67—76 şi în anul XI, No. 7, 8, 9 Iulie-Septembrie 1907, pp. 355—361.

e) *Versificaţie românească*, în anul X, No. 12, Decembrie 1906, pp. 591—606, lucrare premergătoare faţă de *L'Ancienne Versification roumaine*.

f) Despre *Studiile bizantino-române* ale d-lui Demost. Rousso, în anul XI, No. 8, 9, Iulie-Sept. 1907, pp. 423—425 şi în anul XII, No. 7, 8, 9 (*Il sait le grec*). pp. 225 sqq.

g) *Sully-Prudhomme*, în anul XI, No. 10, Octombrie 1907, pp. 482—488.

h) *Tocilescu*, în anul XIII, No. 7, 8, 9, Iulie-Septembrie 1909, pp. 275 sqq.

i) *Delavrancea*, în anul XIV, No. 1, 2, 3, Ianuarie-Martie 1910, pp. 37—54.

j) *Émile Gebhart*, în anul XIV, No. 4, 5, 6, Aprilie-Iunie 1910, pp. 97—101.

k) *Duiliu Zamfirescu la Academie*, în anul XIV, No. 4, 5, 6 Aprilie-Iunie 1910, pp. 118—127.

l) *Tradiţionalismul*, studiu-conferinţă, în anul XIV, No. 7, 8, 9, Octombrie-Decembrie 1910, pp. 148—163.

*

III. In **Revue de Roumanie:**

Maurice Barrès: Le culte du «Moi», Le Traditionalisme, Le style de M. Barrès: Classicisme et Romantisme, L'ironiste, Quelques mots, Souvenirs studiu asupra operelor marelui cugetător şi romancier francez,

în 1-ère année, No. 3, Mars 1910, pp. 395—421.

IV) In **Noua Revistă Română:**

a) *Eugène Melchior de Vogüé*, în vol. 7, No. 22, 21 Martie, 1910, pp. 337—338.

b) *«Venezia» în poezia românească*, în vol. 8, No. 8, 30 Maiu 1910, pp. 113—116.

c) *«Frunză-verde!»*, în vol 7, No. 24, 4 Aprilie 1910, pp. 372—374. Lămuriri folklorice.

d) *Arta de a citi* (după d. Faguet), în vol. XI, No. 4, 20 Noembrie 1911, pp. 52—55.

e) *O viaţă de poet* (Musset, cu prilejiul unei publicări nouă), în vol. XI, No. 7, 11 Decembrie 1911, pp. 98—99.

f) *Lecca, Rosetti*, în vol. XI, No. 13, 22 Ianuarie 1912, pp. 197—200.

g) *Emerson*, în vol. XI, No. 18, 26 Februarie 1912, pp. 275—277.

h) *Metafizică şi ştiinţe*, în vol. XII, No. 4, 6 Maiu 1912, pp. 51—53.

V) In **Ţara Nouă:**

a) *Clasicism. romantism, realism*, în Anul I, No. 1, 15 Octombrie 1911, pp. 26—30.

b) *Românii în literatura franceză*, în Anul I, No. 5, 15 Fevruarie 1912, pp. 378—387.

VI) In **Flacăra:**

a) *Cronica literară*, cu privire la scrierea d-lui

André Beaunier: *L'homme qui a perdu son moi*, în Anul I, No. 6, 26 Noembrie 1911, p. 46.

b) *Ioana d'Arc*, în Anul I, No. 34, 9 Iunie 1912 p. 265.

VII) In **Revista Armatei :**

Cetăţuile lui Negru-Vodă şi a lui Ţepeş, în anul XXVIII, No. 11, Noemvrie 1910, pp. 859—883.

Acest studiu a fost apoi publicat şi în broşură.

*

Acestea sunt, domnule Ministru, câte-va din lucrările, cercetările şi studiile mele, cari unite cu titlurile pe cari le-am dobândit până azi, mă îndeamnă a vă ruga să bine-voiţi a mă socotì printre candidaţii la catedra de «istoria literaturii române şi estetică literară» vacantă la Facultatea de litere a Universităţii din Iaşi.

Primiţi, Vă rog, domnule Ministru, încredinţarea adâncului respect şi devotament ce vă păstrez.

N. I. APOSTOLESCU

profesor de limba română la liceul
«I. C. Brătianu» din Piteşti,
doctor în litere de la Facultatea de
litere a Universităţii din Paris

13 Iunie 1912.

D-Sale

Domnului Ministru al Instrucţiunii şi al Cultelor.